

Un nou lot de denari republicani romani din tezaurul de la Sopot (Dolj)

TOMA RĂDULESCU

Un nouveau lot de deniers républicains romains du trésor de Sopot (Dolj)

RESUMÉ. Il y a six ans le Musée de l'Olténie a acheté un lot de 12 monnaies (11 deniers républicains romains et une imitation) qui s'ajoutent aux 26 exemplaires conservés par le même musée dès leur découverte en 1957. Un peu plus tard, ce lot a été sommairement publié par Constantin Preda et Gheorghe Popilian (sans des données techniques et des photographies). Par conséquent, la publication du lot entier, tel qu'il est connu à l'heure actuelle, s'impose. Le lot est constitué de 40 deniers républicains, des émissions échelonnées entre 137 et 62 av. J. Chr., et de quatre imitations "barbares", entre lesquelles on trouve un exemplaire particulier qui se fait remarquer par son poids et ses dimensions et fait partie du dernier lot récupéré. Le trésor se fait aussi remarquer par la présence de quelques marques de contrôle et de quelques contremarques, très importantes pour la meilleure connaissance de ce type d'émissions monétaires. L'étude est accompagnée par une carte à l'emplacement géographique de la découverte, par les photographies des pièces contenues par le trésor et par un catalogue contenant la description détaillée des monnaies.

În cursul anului 2002, colecția de numismatică a Muzeului Olteniei s-a îmbogățit prin achiziție cu 12 monede (11 denari republicani romani și o imitație „barbară” de denari republicani romani). Ca urmare a cercetărilor noastre, colaționate cu datele conferite de lotul de 26 monede (23 denari republicani romani și 3 imitații) care se constituie în tezaurul de la Sopot, am ajuns la concluzia că cele 12 monede achiziționate aparțin tezaurului amintit mai sus. Lotul aflat în colecția Muzeului Olteniei, achiziționate de la unul din descoperitori la puțină vreme de la semnalarea sa, împreună cu alți 6 denari care au intrat într-o colecție particulară din Craiova, neidentificate de noi până în momentul de față, a fost prezentat de Constantin Preda și Gheorghe Popilian într-o scurtă relatare¹. În nota respectivă lipsesc fotografiile denarilor, datele tehnice (ax, diametru, greutate, mărci și contramărci), sunt utilizate cataloage accesibile la acel

moment, iar numele localității de proveniență nu este cel oficial-Sopot, ci cel popular.

Lotul inedit recuperat de noi de la nepoata unuia din descoperitori cuprinde emisiuni eşalonate cronologic între anii 137-68 a. Chr., conform cronologiei propuse de Michael Crowford, și o imitație „barbară”, atipică prin dimensiuni și greutate pentru ceea ce cunoaştem noi pentru zona Munteniei ce conceptual include în principal Câmpia Română și Podișul Getic².

Comuna Sopot este situată la 30 km nord-vest de Gara Craiova pe șoseaua județeană Craiova-Breasta-Beloș-Sopot. Localitatea a devenit cunoscută în lumea întreagă prin recuperarea unui nucleu care făcea parte dintr-un meteorit prăbușit în zonă în perioada interbelică și donat Muzeului Olteniei de un fiu al satului, Alexandru Badea Constantinescu cumnatul lui C. S. Nicolăescu-Plopșor, directorul de

¹ Constantin Preda, Gh. Popilian, *Un tezaur de monede romane republicane descoperit la Șopotu (jud. Dolj)*, SCN, III, 1960, pp. 450-452.

² Primul lot din tezaur este înregistrat în colecțiile din Muzeul Olteniei la nr. de inventar I/3512/1-26 (nr. vechi 14139-14164), iar noul lot a primit nr. de inventar I/51018-51029.

atunci al Muzeului Olteniei. Fragmentul de meteorit a fost cercetat de oameni de știință din diverse colțuri ale lumii (Japonia, fosta URSS, Marea Britanie etc.). Zona aferentă comunei este cunoscută în arheologie prin recuperarea unui topor de minerit din piatră, fără gaură de înmănușare, cu șanțuire pentru legat, datat în epoca bronzului prin două concrețiuni calcaroase, una în formă de toporaș piramidal și alta ovală³. La îndemnul profesorului de istorie de la Liceul „Carol I” din Craiova, Ștefan Ciuceanu, elevul Alexandru Constantinescu din clasa a IV-a A, a donat Fundației „Alexandru și Arita Aman” în primăvara anului 1914 o zăbală veche găsită în zona numită de localnici „Brăgănuariei” împreună cu o lance de locuitorul Ioan Zoițoiu, ambele din a doua epocă a fierului, deci geto-dacice și specifice mormintelor de incinerare, asemănătoare celor din necropola de la Vârtop-Dolj, situată geografic nu departe de Sopot⁴. În satul Sârșca, din cadrul comunei Sopot, la punctul „Dealul Cetății” a fost identificată o cetate geto-dacică de tip „promontoriu barat” delimitată de Valea Pietroaia și Mereșila. În zona de apus cetatea avea șanț și val de apărare⁵. O tetradrahmă din Thasos a fost semnalată tot în colecția lui Alexandru Badea Constantinescu ca descoperită tot la Sopot⁶.

În luna mai a anului 1957 la punctul numit „Fața”, în apropierea gospodăriei lui Ilie Nițu, cu ocazia unor lucrări pentru amenajarea unui drum, mai mulți locuitori au descoperit probabil într-un vas din lut ars, cca. 100 de denari romani din epoca republicană, din care s-au recuperat 27 de piese care au ajuns în colecțiile Muzeului Olteniei și 6 într-o colecție particulară⁷. Referiri la această descoperire, pe lângă

Constantin Preda și Gheorghe Popilian au mai făcut Maria Chițescu, Delia Moisil și Georges Depeyrot⁸.

O discuție despre componența actuală a tezaurului este obligatorie și ne conferă posibilitatea de a analiza comparativ două loturi ale aceluiași depozit monetar recuperate la distanțe mari de timp-aproape o jumătate de secol, care se completează. Totodată, lotul ultim demonstrează că în cazuri similare există posibilitatea unor erori de apreciere a momentului îngropării depozitului monetar mai ales că ultimele emisiuni în general sunt mai puțin numeroase comparativ cu momentul maxim al acumulării acestuia. În cazul nostru, primul lot de 32 de exemplare, emisiunea finală este datată în anul 62 a. Chr., iar în lotul doi, 67 a. Chr. Totodată, al doilea lot completează compoziția tezaurului cu încă 9 emisiuni (nr. 2, 4, 6, 8, 12, 13, 20, 37, 38) și 8 noi emitenți. Fără a pretinde o cercetare exhaustivă, enumerăm alte descoperiri din zona de habitat a geților munteni în care se regăsesc emisiuni identice cu cele din tezaurul de la Sopot: Amărăștii de Jos (fost Romanați) azi Dolj-exemplarele nr. 3, 24, 25⁹; Florești-com. Șimnic (Dolj)-nr. 1, 8, 17-18, 19, 21, 22, 24-25¹⁰; Gliganu de Jos (jud. Argeș)-nr. 13¹¹; Zimnicea-Teleorman,

⁸ Maria Chițescu, *Numismatic Aspects of the History of the Dacian State. The Roman Republican Coinage in Dacia and Geta-Dacian Coins of Roman Type*, Oxford, 1981, Bar IS 112 n° 196; Delia Moisil, Georges Depeyrot, *Les trésors de deniers antérieurs à Trajan en Roumanie*, Moneta, Weteren, 2003, p. 62, nr. 65

⁹ Octavian Iliescu, *Tezaure de monede romane. Tezaurul de dinari din timpul Republicii găsit la Amărăștii de Jos*, în vol. Creșterea colecțiilor. Catalog selectiv de informare al Cabinetului Numismatic al Academiei Române, 39-40, 1972, pp. 14-15.

¹⁰ Corneliu Mărgărit Tăulea, *Noi date cu privire la Tezaurul de monede romane republicane de la Florești - Șimnicu de Sus, județul Dolj*, Oltenia, V-VI, 1986, pp. 25-28; vezi și Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, p. 30, nr. 9, unde autorii nu cunosc faptul că acest lot a fost publicat și lucrarea e menționată în *Bibliografia Istorică a României*.

¹¹ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 32-33, nr. 19.

³ Muzeul Olteniei, nr. de inventar I/2141-2143.

⁴ Biblioteca „Alexandru și Arita Aman”, registrul de încărcări 1911-1914, nr. 479 din 27 aprilie 1914

⁵ Petre Gherghe, *Repertoriul informațiilor și descoperirilor arheologice din Oltenia. Epoca Latène*, Ed. Universitari, Craiova, 2001, p. 106.

⁶ Constantin Preda, SCN, VI, 1975, p. 207.

⁷ Dumitru Tudor, *Oltenia Romană*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Ed. Academiei RSR, București, 1968, p. 29.

exemplarele 8, 12, 13¹²; Nedeia (Dolj), prezentat și în volumul de față-nr. 33¹³; Sadina, com. Roata de Jos (Ilfov)-nr. 13, 33¹⁴; Țicleni-Tunși-nr. 1, 2, 9, 12, 13, 17-18, 19, 21, 22, 24, 25¹⁵; Suhaia II (Teleorman)-nr. 8, 12, 17, 18, 30¹⁶; Bălănești, com. Mărunței (Olt)-nr. 3, 22, 24-25, 34¹⁷; Cornetu-Căpreni (Gorj)-nr. 3, 8, 9, 11, 12, 13, 17-18, 19, 20, 21, 22, 26-28¹⁸; Hotărani, com. Vânjuleț (Mehedinți)-nr. 8, 13, 21, 23, 29-31¹⁹; Mihai Bravu (Ilfov)-nr. 2, 8, 12, 17-18, 23, 24-25, 33²⁰; Poroschia I (Teleorman)-nr. 1, 5, 17-18, 19, 20, 22, 23, 24-25, 26-28, 32, 33²¹; Zătreni (Vâlcea)-nr. 8, 12, 13, 17-18, 22, 24-25, 26-28, 33, 34²²; Lunca-Ocnele Mari (Vâlcea)-nr. 13, 23²³; Segarcea-Lipov-nr. 17-18, 23, 29-31, 32, 34-35²⁴; Hotăroaia, com. Roșiile (Vâlcea)-

nr. 12, 16, 22²⁵; Sfintești (Teleorman)-nr. 2, 3, 5, 12, 13, 16, 17-18, 19, 22, 23, 24-25, 26-28, 32²⁶; Craiova, strada Bucovățului-nr. 13, 14, 17-18, 19, 23²⁷; Mofleni-Craiova-nr. 10, 22²⁸; Craiova-Cernele-nr. 5, 17-18²⁹; Curtea de Argeș-nr. 22, 23³⁰; Licuriciu-Teleorman-nr. 1, 13, 17-18, 23, 24, 25, 26-28, 29-31, 32, 38³¹; Cârna-Dunăreni, com. Goicea (Dolj)-nr. 2, 9-11, 12, 13, 15, 16, 17-18, 21, 22, 23, 29, 31, 32, 33, 37, 40³²; Călinești-Teleorman-nr. 2, 3, 9-11, 13, 16, 17-18, 19, 21, 22, 23³³; Roata de Jos (Ilfov)-nr. 9-11, 12, 13, 17-18, 19, 23, 32, 33, 38³⁴; Brâncoveanu, com. Odobești (Dâmbovița)-nr. 12, 17-18, 22, 23³⁵; Orbeasca de Sus, com. Orbeasca, jud. Teleorman-nr. 2, 8, 9-

¹² Adrian Popescu, *Monede grecești și romane republicane dintr-un tezaur găsit la Zimnicea, jud. Teleorman*, BSNR, 86-87, 1992-1993, pp. 305-307; Adrian Popescu, Mihai Ion, *Alte monede grecești și romane republicane din tezaurul descoperit la Zimnicea, jud. Teleorman*, Cercetări Numismatice, 7, 1994, pp. 35-38.

¹³ Virginia Cristu, *Monede din timpul Republicii Romane descoperite la Nedeia (reg. Craiova)*, SCN, I, 1957, pp. 467-468.

¹⁴ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, p. 34, nr. 24.

¹⁵ Gh. Popilian, *Un nou tezaur de monede romane republicane descoperit în Oltenia*, Drobeta, 3, 1978, pp. 33-46.

¹⁶ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, p. 35, nr. 26.

¹⁷ Ibidem, p. 35, nr. 27.

¹⁸ Octavian Iliescu, *Date noi cu privire la Tezaurul de la Căpreni reg. Craiova*, SCN, III, 1960, pp. 477-486.

¹⁹ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 41-42, nr. 33.

²⁰ Bucur Mitrea, *Descoperirea monetară romană republicană din comuna Mihai Bravu (jud. Ilfov)*, SCN, IV, 1968, pp. 373-379.

²¹ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 43-44, nr. 36.

²² Ibidem, p. 46, nr. 38.

²³ Gh. Poenaru Bordea, Ștefan Chițu, *Tezaurul de denari romani republicani de la Lunca, orașul Ocnele Mari (jud. Vâlcea)*, SCN, VII, pp. 149-153.

²⁴ Octavian Iliescu, *Tezaurul de denari romani din timpul Republicii găsit la Segarcea*, în Creșterea Colecțiilor Cabinetului Numismatic al Academiei Române. Caiet de informare, 39-40, 1972, pp. 15-18; Gh. Popilian, *Două tezaure de monede romane republicane descoperite în Oltenia*, BSNR, 70-74,

1976-1980, pp. 153-154. Cele două fragmente de tezaure de la Segarcea și Lipov sunt de fapt descoperite la Lipov în anul 1961.

²⁵ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, p. 50, nr. 45.

²⁶ Bucur Mitrea, *Descoperirea monetară de la Sfintești-Teleorman*, Materiale de Arheologie privind istoria veche, 1, 1953, pp. 507-522.

²⁷ Toma Rădulescu, Emilian Brezeanu, *Tezaurul de denari romani republicani descoperit la Craiova strada Bucovățului, Oltenia, Studii și Comunicări*, 13, 2001, pp. 87-89.

²⁸ Onorius Stoica, *Un tezaur de monede republicane romane descoperit la Mofleni*, Mitropolia Olteniei, 24, 1972, nr. 9-10, pp. 709-710. În nici un caz nu se poate face confuzie între Tezaurul de la Mofleni și cel de pe Strada Bucovăț pentru că Tezaurul de la Mofleni a fost descoperit în perioada interbelică și recuperat de învățătorul Constantin Lupescu, iar cel de pe strada Bucovățului a fost descoperit într-o curte la 2 km distanță de localitatea amintită mai sus la 20 de ani distanță.

²⁹ Toma Rădulescu, *Tezaurul de denari romani republicani descoperiți la Craiova-Cernele, județul Dolj*, Drobeta, 17, Arheologie-Istorie, Drobeta Turnu-Severin, 2007, pp. 89-95.

³⁰ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, p. 56, nr. 54.

³¹ Ibidem, pp. 59-60, nr. 61.

³² Gh. Popilian, *Tezaurul de monede romane republicane descoperit la Dunăreni (jud. Dolj)*, Historica, I, 1968, pp. 53-66.

³³ Maria Chițescu, *Un depozit de monede romane republicane descoperit în Muntenia*, SCIV, 1966, nr. 2, pp. 235-254.

³⁴ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 78-79, nr. 79.

³⁵ Bucur Mitrea, *Două tezaure monetare descoperite în satul Brâncoveanu, jud. Dâmbovița, Valachica*, 3, 1972, pp. 105-107.

11, 12, 13, 16, 17-18, 19, 20, 21, 22, 23, 29-31, 33, 34, 38³⁶; Târnava, com. Botoroaga, jud. Teleorman-nr. 8, 13, 22, 29-31³⁷; Locusteni, com. Daneți (Dolj) – nr. 1, 2, 3, 9-11, 16, 17-18, 19, 21, 23, 24, 33, 38³⁸; Râmnicu-Vâlcea-nr. 9, 16, 19, 20, 23, 24-25, 32, 37³⁹; Sprâncenata I (Olt)-nr. 2, 6, 8, 9-11, 12, 17-18, 19, 22, 23, 24, 25, 26-28, 33, 35, 40⁴⁰; Jegălia-Călărași-nr. 2, 3, 5, 6, 8, 9-11, 12, 13, 14, 16, 17-18, 19, 20, 21, 22, 23, 24-25, 26-28, 29-31, 32, 33, 34, 35, 37, 38⁴¹; Roiești, com. Pesceana (jud. Vâlcea)-nr. 9-11, 16, 19⁴²; Nicolae Bălcescu I, Teleorman-nr. 8, 19, 21, 22, 24-25, 32, 38⁴³; Nicolae Bălcescu II, Teleorman-nr. 13, 16, 17-18, 19, 20, 22, 23, 26-28, 40⁴⁴; Fărcașele I, Olt-nr. 8, 9-11, 16, 17-18, 19, 26-28, 29-31, 38⁴⁵; Fărcașele II, Olt-nr. 8, 9-11, 12, 13, 16, 17-18, 19, 20, 22, 23, 24-25, 29-31, 33, 40⁴⁶; Ocnița (Vâlcea)-nr. 8, 29-31, 33⁴⁷;

Suhaia I (Teleorman)-nr. 8, 12, 13, 26-28⁴⁸; Vlădeni, com. Dărmănești (Dâmbovița)-nr. 8, 12, 19⁴⁹; Ișalnița (Dolj)-nr. 2, 3, 5, 12, 13, 16, 19⁵⁰; Sadova (Dolj)-nr. 7, 8, 9-11, 19, 20, 21, 22, 23⁵¹; Poroschia II (Teleorman)-nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9-11, 12, 13, 15, 16, 17-18, 19, 21, 22, 23, 24-25, 26-28, 32, 33, 39, 40⁵²; Breasta (Dolj)-nr. 22⁵³; Grozăvești, com. Corbii, jud. Dâmbovița-nr. 12, 14, 22, 23, 25, 32⁵⁴; Gura Padinii, com. Orlea, jud. Olt-nr. 1, 2, 3, 4, 9-11, 12, 13, 16, 17-18, 19, 22, 23, 24-25, 26-28, 29-31, 32, 34, 40⁵⁵; Plopșor, com. Sălcuța, jud. Dolj – nr. 40⁵⁶; Valea, com. Bărbulețu, jud. Dâmbovița – nr. 2, 3, 5, 6, 8, 9-11, 12, 13, 14, 18, 19, 21, 22, 23, 24-25, 32, 33, 34, 38⁵⁷; Voinești-Dâmbovița-nr. 3, 8, 9-11, 12, 16, 36, 38⁵⁸; Cetățeni (Argeș)-nr. 2, 16, 17-18, 19, 22, 23, 24-25, 32, 38, 39⁵⁹; Ciupercenii Noi (Dolj)-nr. 13, 17-18, 19, 21, 28, 32, 33, 37, 38,

³⁶ Emil Moscalu, Constantin Preda, *Tezaurul de monede romane republicane de la Orbeasca de Sus (com. Orbeasca, jud. Teleorman)*, în SCIV, 25, 1974, nr. 2, pp. 262-275.

³⁷ Bucur Mitrea, *Notă despre un tezaur necunoscut de monede romane republicane descoperit în Muntenia*, SCN, 4, 1968, pp. 381-383.

³⁸ Constantin Preda, *Descoperirea de monede romane republicane de la Locusteni (r. Gura Jiului, reg. Craiova)*, SCN, 3, 1960, pp. 135-168.

³⁹ Aurel Dumitrașcu, *Tezaurul de monede romane republicane descoperit la Râmnicu-Vâlcea*, SCN, 12, 1997, pp. 7-13.

⁴⁰ Ion Namia, *Un prețios izvor istoric care amintește căderea statului lui Burebista: Tezaurul de la Sprâncenata*, Studii și Comunicări. Muzeul Pitești, 1, 1972, pp. 205-219.

⁴¹ Juditha Winkler, *Contribuții numismatice la istoria Daciei în sec I î.e.n.*, Cercetări Numismatice, 3, 1980, pp. 33-50; Niculae Conovici, *Notă suplimentară la tezaurul de denari romani republicani descoperit la Jegălia, județul Călărași*, SCN, 9, 1989, pp. 113-120.

⁴² Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 106-107, nr. 104.

⁴³ Ibidem, p. 107, nr. 105.

⁴⁴ Maria Chițescu, *Două tezaure romane republicane din Dacia extracarpatică*, SCN, 6, 1975, pp. 209-212.

⁴⁵ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, p. 111, nr. 109.

⁴⁶ Gh. Popilian, *Două tezaure de monede romane republicane...*, pp. 153-159; Carmen Maria Petolescu, *Al doilea tezaur de monede romane republicane descoperit la Fărcașele, jud. Olt*, BSNR, 77-79, 1983-1985, pp. 117-126.

⁴⁷ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, p. 114, nr. 114.

⁴⁸ Maria Chițescu, *Notă...*, SCN, 4, 1968, pp. 453-455.

⁴⁹ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 115-116, nr. 118.

⁵⁰ Bucur Mitrea, C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Monede din timpul Republicii Romane descoperite la Ișalnița (Dolj)*, Materiale Arheologice privind istoria veche, I, 1953, pp. 543-587.

⁵¹ Gh. Poenaru Bordea, Onorius Stoica, Vasile Ciucă, *Tezaurul de denari romani republicani de la Sadova (jud. Dolj)*, BSNR, 70-74, 1976-1980, pp. 139-151.

⁵² Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 126-131, nr. 126.

⁵³ Gh. Poenaru Bordea, Onorius Stoica, *Tezaurul de la Breasta și alte descoperiri de denari romani republicani din Oltenia*, SCN, 7, 1980, pp. 71-81.

⁵⁴ Bucur Mitrea, Vasile Drob, *Un tezaur de denari romani republicani descoperit în județul Dâmbovița*, BSNR, 75-76, 1981-1982, pp. 101-108.

⁵⁵ Bucur Mitrea, *Un nou tezaur de denari romani din timpul Republicii găsit în Oltenia*, SCIV, 21, 1970, nr. 3, pp. 429-450.

⁵⁶ Gh. Popilian, *Tezaurul de denari romani republicani descoperit la Plopșor (jud. Dolj)*, SCN, 5, 1971, pp. 380-384.

⁵⁷ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 150-152, nr. 151.

⁵⁸ Ibidem, pp. 154-155, nr. 155.

⁵⁹ Bucur Mitrea, Dinu V. Rosetti, *Un tezaur de denari romani republicani și imperiali de început descoperit la Cetățeni Muscel*, Studii și Comunicări. Muzeul Pitești, 5, 1972, pp. 221-228.

40⁶⁰; Sprâncenata II (Olt)-nr. 40⁶¹; Poiana (Gorj)-nr. 22⁶².

În aprecierea frecvenței unor emisiuni similare cu cele din tezaurul de la Sopot trebuie să ținem cont de momentul emiterii lor, cele mai vechi având „șansa” de a circula posibil o durată mai lungă de timp. Analiza frecvenței pieselor din tezaurul de la Sopot în diverse tezaure „oltene” și „muntene” se oprește la anul 81 p. Chr. când este semnalat tezaurul de la Poiana (Gorj) care în principiu pentru această zonă marchează momentul ce precede cucerirea Daciei de către romani. Nu trebuie uitat că emisiuni republicane romane se întâlnesc în zona noastră și după cucerirea romană până la începutul domniei lui Commodus, fenomen explicabil prin calitatea metalului denarilor republicani romani, prin caracterul relativ periferic al pieței geto-dacilor nord-dunăreni chiar în secolul I p. Chr. și în perioada când trec efectiv sub jurisdicția puterii imperiale.

Pentru limita stabilită de noi frecvența pieselor din tezaurul de la Sopot se prezintă astfel: în 28 de tezaure se regăsesc denarii nr. 17-18; în 24 de tezaure denarii nr. 19, 22 și 23; în 23 de tezaure denarul nr. 13; în 22 de tezaure denarul nr. 12; în 21 de tezaure denarul nr. 8; în 20 de tezaure denarii nr. 24-25; în 18 tezaure denarii 9-11, 16; în 17 tezaure denarul nr. 33; în 16 tezaure denarul nr. 32; în 14 tezaure denarul nr. 21, în 13 tezaure denarii nr. 29-31, 38; în 12 tezaure denarii nr. 2 și 26-28; în 11 tezaure denarul nr. 3; în 9 tezaure denarii nr. 20 și 40; în 8 tezaure denarul nr. 1; în 7 tezaure denarii nr. 5 și 34; în 5 tezaure denarul nr. 14; în 4 tezaure denarii nr. 6 și 35; în 3 tezaure denarul nr. 37; în 2 tezaure denarii nr. 4, 7, 15, 39; într-un singur tezaur denarul nr. 36. Această simplă enumerare sugerează faptul că vârful pătrunderii denarilor republicani pe piața geto-dacilor se regăsește mai ales în

deceniul VIII al sec. I a. Chr., exemplarele mai vechi datate putând fi considerate ca rămase în circulație și care întovărășesc pe cele mai recente. Dacă ne-am fi propus să socotim și nr. exemplarelor existente și în alte tezaure și relativ identice cu cele din Tezaurul de la Sopot, punctul nostru de vedere ar putea fi și mai temeinic susținut.

Tezaurul de la Sopot se încadrează în grupa de tezaure a căror ultimă emisiune este datată între anii 69-60 a. Chr. Este cazul tezaurelor de la Grădiștea (Călărași) (67 a. Chr.), Mofleni și Strada Bucovățului (64 a. Chr.), Curtea de Argeș (64 a. Chr.), Licuriciu-Teleorman (63 a. Chr.). Făcând abstracție de cele 4 imitații „barbare” ce pot fi mai greu datate, constatăm că vârful maxim al acumulării este intervalul anilor 91-80 a. Chr. (40%)-nr. 16-31 (16 exemplare). Pentru intervalul de timp 137-102 a. Chr. procentul este de 37,50 % = 15 exemplare. Pentru anii 79-70 a. Chr. procentul este de 10,50% (nr. 32-36)=5 exemplare, iar pentru finalul acumulării (anii 68-62 a. Chr.) procentul este de 10 % (nr. 37-40)=4 exemplare. Această repartizare cronologică nu diferă foarte mult de alte tezaure contemporane.

În privința mărcilor de control, componența tezaurelor permite o și mai bună percepere a seriilor de denari republicani romani cu particularitățile lor și care se întâlnesc în acest spațiu geografic. Tezaurul de la Sopot completează cu noi date diversele exemplare de denari republicani romani care au mărci de control. Astfel, denarul cu nr. 14 are la av. marca de control F., nr. 15-Q, nr. 17-N., nr. 33-A.X. Alte exemplare au ca marcă de control cifre la rv.: nr. 32-XX, nr. 35-XXXVI. Așadar descoperirea de la Sopot nuanțează numărul ștanțelor monetare și dă pe viitor posibilitatea unor comparații între numărul emisiunilor recuperate și cercetate, incluse în circuitul științific și contemporane cu cele de aici.

La aceste considerații adăugăm particularitățile ponsoanelor și grafitti-lor întâlnite la av. la 3 denari (nr. 17, 29 și 33). În componența noului lot recuperat de noi se

⁶⁰ Delia Moisil, Georges Depeyrot, *op. cit.*, pp. 160-161, nr. 160.

⁶¹ Constantin Preda, Mihai Butoi, *Monede descoperite în așezarea getică de la Sprâncenata (jud. Olt)*, Thraco-Dacia, 2, 1981, pp. 65-71.

⁶² C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le trésor dace de Poiana-Gorj, Dacia*, 7-8, 1937-1940, pp. 203-215.

regăsește și un denar incus (nr. 13, RRC. 316/1, Roma 105 a. Chr.), situație întâlnită și în alte tezaure contemporane.

O altă particularitate a tezaurului este că toate componentele sale sunt constituite în atelierele de la Roma.

Dacă ne referim la greutatea monedei din epoca republicană romană (3,80-3,90 g) putem face câteva considerații și asupra exemplarelor de la Sopot. Denarul nr. 3 are cea mai mică greutate (3,40 g) fapt explicabil prin îndelungata sa circulație. Cea mai ridicată greutate o au exemplarele nr. 31 (4,12 g) și nr. 36 (4,11 g), majoritatea având o greutate situată între 3,80-3,90 g (20 exemplare). Din calculul nostru am exclus cele 6 exemplare care se aflau într-o colecție particulară craioveană pentru care nu am putut obține datele necesare unui asemenea demers.

În privința imitațiilor încercarea de a le atribui strămoșilor noștri nu este suficient argumentată. Imitațiile apar fie dintr-o eroare de ștanță a monetăriei cum este și cazul celor incuse sau din nevoile multiple ale lumii de la periferia statului roman. Așa se explică faptul că majoritatea lor au avut ca model denarii emiși între anii 90-80 a. Chr. și au circulat intens între anii 70-50 a. Chr.⁶³. Pentru zona noastră de interes imitații se întâlnesc în tezaurele de la Cornetu-Gorj (ultima emisiune este din 75 a. Chr.), Mihai Bravu-Ilfov (75 a. Chr.), Lunca-Ocnele Mari (74 a. Chr.), Sfintești-Teleorman (71 a. Chr.), dar și în tezaure mai recente: Călinești-Teleorman (54 a. Chr.), Chișoran-Prahova (54 a. Chr.), Orbeasca de Sus-Teleorman (48 a. Chr.), Locusteni, com. Danești-Dolj (48 a. Chr.), Jegălia-Călărași (43 a. Chr.)-26 exemplare la un număr de 478 de piese, Nicolae Bălcescu II-Teleorman (42 a. Chr.), Fărcașele I-Olt (42 a. Chr.)-3 imitații din 84 exemplare, Fărcașele II-Olt (42 a. Chr.)-6 imitații din 120 exemplare, Ișalnița-Dolj (41 a. Chr.),

Poroschia II-Teleorman (39 a. Chr.), Breasta-Dolj (31 a. Chr.)- 2 imitații din 11 exemplare, Grozăvești, com. Corbii Mari-Dâmbovița (31 a. Chr.), Valea, com. Bărbulețu-Dâmbovița (19 a. Chr.)-3 imitații din 315 exemplare, Voinești-Dâmbovița (16 a. Chr.) și Cetățeni-Argeș (13 a. Chr.)-5 imitații din 127 exemplare. Și în Dacia de la nord de Carpați se regăsesc imitații „barbare”, ca spre exemplu la Satu Mare (7 imitații din 28 monede)⁶⁴; Sălaj de Jos-Hunedoara (3 imitații în colecțiile Muzeului Județean din Deva)⁶⁵; Satu Nou-Bihor (5 imitații)⁶⁶; Sincrăieni-Mureș (o imitație)⁶⁷. Împrejurările îngropării tezaurului de la Sopot pot fi legate de frământările care au avut loc la Dunăre datorită abuzurilor proconsulului Macedoniei din anii 62-61 a. Chr. Cneius Antonius Hybrida, care au dus la răscoala cetățitor grecești vest-pontice, răscoală la care s-au asociat și geții.

SEX. POM

1. Denar

Av. Capul Romei cu coif spre dr.; în spate, vas cu toartă; în față, [X]. C.p.

Rv. Păstorul Faustulus sprijinit în toiag privește lupoaița alăptând gemenii; în spate, *figus Ruminalis* pe ramurile căruia stau trei păsări (una pe ramura de sus, iar celelalte două pe ramurile de jos); la st., legenda **FOSTLVS**; la dr., [SEX.] **PO**; în exergă, **ROM[A]**.

Ax 3; diam. 17,5 x 17,7; 3,66 g; inv. I/3512/13, (v. 14158).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 1; Delia Moisil,

⁶⁴ Juditha Winkler, *Tezaurul de denari romani de la Satu Mare*, în *Tezaure monetare din județul Satu Mare*. Muzeul Județean Satu Mare, 1968, pp. 19-27.

⁶⁵ Viorica Pavel-Popa, *Câteva considerații asupra Tezaurului de la Sălaj de Jos (jud. Hunedoara)*, Sargetia, 16-17, 1982-1983, p. 145; și din colecțiile Muzeului Județean Deva; Viorica Pavel, *Monede romane republicane din vechile colecții ale Muzeului Județean Hunedoara-Deva*, Sargetia, 14, 1979, p. 127.

⁶⁶ Juditha Winkler, *Tezaurul de monede romane republicane de la Satu Nou (reg. Oradea)*, SCN, I, 1957, p. 105

⁶⁷ Eugen Chirilă, Nicolae Gudea, Valeriu Lazăr, *Tezaure și descoperiri monetare din Muzeul Județean Mureș, Târgu-Mureș*, 1980, p. 12.

⁶³ Maria Chițescu, *Monede getice de tip roman republican, Tezaurul de la Poroschia (jud. Teleorman) și unele probleme privind monedele geto-dacice de tip roman republican*, în SCN, 7, 1980, pp. 63 și 70.

Georges Depeyrot, op. cit. p. 62, nr. 1, determinare greșită (R.R.C. 235/1 a).
R.R.C. 235/1 c. Roma, 137 a. Chr.

M. BAEBI. Q. F. TAMPIL

2. Denar

Av. Capul Romei, cu coif, spre st.; în spate, [TAMPIL] cea mai mare parte a inscripției în afara flanului; în față, X. C.p.

Rv. Apollo, în quadrigă spre dr., ține arc și săgeată, hățuri și ramură; dedesubt, ROMA; în exergă, [M.] BAEBI. Q.F, parțial în afara flanului. C.p.

Ax 5; diam. 17,2 x 18,3; 3,80 g; inv. I/51020.

R.R.C. 236/1 a. Roma, 137 a. Chr.

P. MAE ANT M. F

3. Denar

Av. Capul Romei, cu coif, spre dr.; în spate, *. C.p.

Rv. Victorie, în quadrigă spre dr., ține hățuri și ramură de palmier cu st. și o cunună cu dr.; dedesubt, P. MAE; în exergă, ROMA. C.p.

Ax 12; diam. 18,2 x 17,3; 3,40 g; inv. I/3512/5, (v. 14139).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 3.

R.R.C. 249/1. Roma, 132 a. Chr.

M. OPEIMI

4. Denar

Av. Capul Romei, cu coif, spre dr.; în spate, trepid; în față, [*]. C.p.

Rv. Apollo în bigă spre dr., ține arc și săgeată în mâna st., iar în mâna dr., hățuri; pe umăr poartă tolba de săgeți; dedesubt, M. OPEIMI; în exergă, ROMA. C.p.

Ax 5; diam. 18,2 x 18,3; 3,72 g; inv. I/51021.

R.R.C. 254. Roma, 131 a. Chr.

CN. DOMIT

5. Denar

Av. Capul Romei cu coif la st.; în spate, spic; în față, *. C.p.

Rv. Victorie în bigă la dr., ține hățurile în mâna st. și bici în mâna dr.; deasupra, [ROMA] în cea mai mare parte în afara flanului; dedesubt, om ucigând un leu; în

exergă, CN. DOM. C.p.

Ax 5; diam. 18,2 x 18,8; 3,82 g; inv. I/3512/2, (v. 14157).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 4; la D. M., G. D. nu apare ca fiind în tezaur.

R.R.C. 261/1. Roma, 128 a. Chr.

T. Q

6. Denar

Av. Capul Romei cu coif spre dr.; în spate, apex; în față, *. C.p.

Rv. Dioscuri călare la dr.; dedesubt, T. Q despărțite de un scut macedonean; în exergă, ROMA. C.p.

Ax 5; diam. 19,2 x 19,3; 3,75 g; inv. I/51019.

R.R.C. 267/1. Roma, 126 a. Chr.

M. FAN C.F

7. Denar

Av. Capul Romei, cu coif, spre dr.; în spate, ROMA; în față, [X] parțial în afara flanului. C.p.

Rv. Victorie, în quadrigă spre dr., ține hățuri în mâna st. și o cunună cu dr.; în exergă, M. FAN. C. F. L.p.

Ax 11; diam. 18,9 x 17,6; 3,83 g; inv. I/3513/1, (v. 14152).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 2; la D. M., G. P. nu apare.

R.R.C. 275/1. Roma, 123 a. Chr.

M. FOVRI L. F PHILI

8. Denar

Av. Capul laureat al lui Ianus; legendă circulară, M. FOVRI L. F. C.p.

Rv. Roma (purând coif corintian) spre st. ține sceptru în st. și încoronează un tropheu cu dr.; deasupra, steluță; în spate, ROMA; tropheul are în vârf un coif, în formă de cap de mistreț și este flancat de câte un scut și o carnyx; în exergă, PHI. C.p.

Ax 3; diam. 19 x 19,6; 3,81 g; inv. I/51022.

R.R.C. 281. Roma, 119 a. Chr.

AP. CL, T. MAL sau T. MANL, Q. VR

9. Denar

Av. Capul Romei cu coif spre dr.; în spate, pătrat parțial în afara flanului. C.p.

Rv. Victorie în trigă spre dr., ține hățuri cu

ambele mâini; în exergă, **AP. CL. T. MAL. Q. VR.** C.p.

Ax 12; diam. 17,6 x 18,1; 3,85 g; inv. I/51023.

R.R.C. 299/1 a. Roma, 111 sau 110 a. Chr.

AP. CL, T. MAL sau **T. MANL, Q. VR**
10-11. Denari. Avers și revers ca mai sus deoarece fac parte dintr-o colecție particulară, nu avem datele tehnice aferente. De asemenea la D. M., G. D. apare un singur exemplar, deși în S.C.N. IV p. 451, nr. 5-6 apar.

L. FLAMINI CILO

12. Denar

Av. Capul Romei, cu coif, spre dr.; în spate, **ROMA**, în față, **[X]** în afara flanului. C.p.

Rv. Victorie în bigă, spre dr., ține hățuri în mâna st. și o cunună în dr.; dedesubt, **[L.] FLAMIN[I]**; în exergă, **CILO**. C.p.

Ax 9; diam. 18,7 x 18,1; 3,82 g; inv. I/51024.

R.R.C. 302/1. Roma, 109 sau 108 a. Chr.

L. THORIVS BALBVS

13. Denar *incus*

Av. Capul zeiței Juno Sospita spre dr., purtând pe cap pielea de capră; în spate, **I. S. M. R.** (*Juno Sospes Magna Regina*). C.p.

Diam. 20,3 x 20,9; 3,83 g; inv. I/51025.

R.R.C. 316/1. Roma, 105 a. Chr.

L. SATVRN

14. Denar

Av. Capul Romei, cu coif, spre st. C.p.

Rv. Saturn în quadrigă, spre dr., ține hățuri în mâna st. și *harpe* în dr.; dedesubt, marcă de control, **F***; în exergă, **L. SATVRN**. C.p.

Ax 7; diam. 19,6 x 18,7; 3,58 g; inv. I/3512/3, (v. 14148).

R.R.C. 317/3 b. Roma, 104 a. Chr.; la D. M., G. P. greșit determinată (R.R.C. 317/2).

L. CASSI CAEICIAN

15. Denar

Av. Bustul zeiței Ceres spre st.; în spate, **CAEICIAN**.

Rv. Plug cu boi spre st.; deasupra, marcă de control, **Q**; în exergă, **L. CASSI**. C.p.

Ax 5; diam. 18,2 x 18,4; 3,77 g; inv. I/3512/6, (v. 14141).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 8.

R.R.C. 321. Roma, 102 a. Chr.

D. SILANVS L. F

16. Denar

Deoarece figurează într-o colecție particulară nu am avut acces la datele tehnice necesare.

S.C.N. IV, p. 451, nr. 9.

R.R.C. 337/3. Roma, 91 a. Chr.

L. PISO L.F L.N FRVGI

17. Denar

Av. Capul lui Apollo, laureat, spre dr. Contramarcă pe obrazul și capul lui Apollo. C.p.

Rv. Călăreț spre dr. ținând ramură de palmier; în exergă, **[L.] PISO FRVG[I]**; dedesubt, marcă de control, **N***. C.p.

Ax 11; diam. 19,5 x 18,6; 3,98 g; inv. I/3512/4, (v. 14160).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 10.

R.R.C. 340/1. Roma, 90 a. Chr.

L. PISO L.F L.N FRVGI

18. Denar ca mai sus.

Deoarece figurează într-o colecție particulară nu am avut acces la datele tehnice necesare.

S.C.N. IV, p. 451, nr. 11.

R.R.C. 340/1. Roma, 90 a. Chr.

Q. TITI

19. Denar

Deoarece figurează într-o colecție particulară nu am avut acces la datele tehnice necesare.

S.C.N. IV, p. 451, nr. 12.

R.R.C. 341/1 a. Roma, 90 a. Chr.

L. TITVRI L.F SABINVS

20. Denar

Av. Capul regelui Tatius spre dr.; în față, ramură de palmier; în spate, **SABIN**. Contramarcă pe capul lui Tatius C.p.

Rv. Răpirea Sabinelor; în exergă, **L. TI[TVRI]**. C.p.

Ax 9; diam. 18,5 x 18,1; 3,83 g; inv.

I/51026.

R.R.C. 344/1 b. Roma, 89 a. Chr.

L. TITVRI L.F SABINVS

21. Denar

Av. Capul regelui Tatus spre dr.; în spate, **SABI[N]**. C.p.

Rv. Victorie în bigă, spre dr., ține hățuri în mâna st. și o cunună în dr.; dedesubt, **L.TITVRI**; în exergă, marcă de control, un coif. C.p.

Ax 7; diam. 18,2 x 18,6; 3,86 g; inv. I/3512/11, (v. 14140).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 14.

R.R.C. 344/3. Roma, 89 a. Chr.

GAR, OGVL, VER

22. Denar

Av. Capul lui Apollo spre dr., împodobit cu cunună de stejar; dedesubt, fulger, o bună parte în afara flanului. C.p.

Rv. Jupiter în quadrigă, spre dr. ține hățuri și aruncă fulgerul; fără legendă și fără marcă de control. C.p.

Ax 11; diam. 19,2 x 17,9; 3,67 g; inv. I/3512/12, (v. 14150).

R.R.C. 350 A/2. Roma, 86 a. Chr.

Piesa nu este menționată la D. M., G. D., iar autorii C. Preda și G. Popilian confundă denarul cu emisiunea C. Vibius Pansa și este preluat ca atare greșit de autorii amintiți mai sus.

MN. FONTEI C.F

23. Denar

Av. Capul lui Apollo, laureat, spre dr.; dedesubt, fulger; în spate, **W**. **FONTEI**

C.[F].; în față, **AF**. C.p.

Rv. Cupidon călare pe capră spre dr.; deasupra, *pilei*; în exergă, *thyrsus*; totul într-o cunună de laur. C.p.

Ax 12; diam. 20,1 x 20,8; 3,82 g; inv. I/3512/20, (v. 14137).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 15.

R.R.C. 353/1 a. Roma, 85 a. Chr.

C. LICINIVS L.F MACER

24. Denar

Av. Bustul lui Apollo văzut din spate, cu capul întors spre st. și ținând fulger în mâna

dr. C.p.

Rv. Minerva în quadrigă spre dr., ține scut și hățuri în mâna st. și lance în dr.; în exergă, **C. LICINIVS**. [**L.F.**]

[**MACER**]. C.p.

Ax 7; diam. 19,4 x 20,1; 3,51 g; inv. I/3512/14, (v. 14157).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 16.

R.R.C. 354/1. Roma, 84 a. Chr.

C. LICINIVS L.F MACER

25. Denar

Av. Bustul lui Apollo văzut din spate, cu capul întors spre st. și ținând fulger în mâna dr. C.p.

Rv. Minerva în quadrigă spre dr., ține scut și hățuri în mâna st. și lance în dr.; în exergă, **C. LICINIVS**. [**L.F.**]

MAC[ER]. C.p.

Ax 7; diam. 19,4 x 18,6; 3,93 g; inv. I/3512/15, (v. 14159).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 17.

R.R.C. 354/1. Roma, 84 a. Chr.

A. POST A.F S.N ALBIN

26. Denar (tip *serratus*)

Av. Bustul Diane spre dr., drapată (cu părul strâns în *corymbus*) poartă arc și tolbă de săgeți pe umăr; deasupra, *bucranium*. C.p.

Rv. Stâncă, pe care se înalță un altar aprins și în fața căruia un personaj togat, stropește cu o ramură (*aspergillum*) taurul destinat sacrificiului; legendă circulară **A. POST. A. F.S. N. A. BIN**. C.p.

Ax 7; diam. 19,6 x 18,5; 3,75 g; inv. I/3512/8, (v. 14146).

S.C.N. IV, p. 451, nr. 18.

R.R.C. 372/1. Roma, 81 a. Chr.

A. POST A.F S.N ALBIN

27. Denar (tip *serratus*)

Av. Bustul Diane spre dr., drapată (cu părul strâns în *corymbus*) poartă arc și tolbă de săgeți pe umăr; deasupra, *bucranium*. C.p.

Rv. Stâncă, pe care se înalță un altar aprins și în fața căruia un personaj togat, stropește cu o ramură (*aspergillum*) taurul destinat sacrificiului; legendă circulară **A. POST. A. F.S. N. A. BIN**. C.p.

Ax 1; diam. 19,3 x 18,1; 3,84 g; inv.

I/3512/10, (v. 14161).
S.C.N. IV, p. 451, nr. 20.
R.R.C. 372/1. Roma, 81 a. Chr.

A. POST A.F S.N ALBIN

28. Denar (tip *serratus*)
Av. Bustul Dianeî spre dr., drapată (cu părul strâns în *corymbus*) poartă arc și tolă de săgeți pe umăr; deasupra, *bucranium*. C.p.
Rv. Stâncă, pe care se înalță un altar aprins și în fața căruia un personaj togat, stropește cu o ramură (*aspergillum*) taurul destinat sacrificiului; legendă circulară **A. POST. A. F.S. N. A. BIN**. C.p.
Ax 10; diam. 18,5 x 18,7; 3,85 g; inv. I/3512/9, (v. 14145).
S.C.N. IV, p. 451, nr. 19.
R.R.C. 372/1. Roma, 81 a. Chr.

L. PROCILI F

29. Denar
Av. Capul lui Jupiter, laureat, spre dr.; în spate, **S.C.** Contramarcă, o linie incizată. C.p.
Rv. Juno Sospita spre dr., ține scut în mâna st. și aruncă lance cu dr.; în față, șarpe; în spate, **L. PROCILI**
F. C.p.
Ax 5; diam. 17,6 x 18,6; 3,56 g; inv. I/51027.
R.R.C. 379/1. Roma 80 a. Chr.

L. PROCILI F

30. Denar
Av. Capul lui Jupiter, laureat, spre dr.; în spate, **S.C.** C.p.
Rv. Juno Sospita spre dr., ține scut în mâna st. și aruncă lance cu dr.; în față, șarpe; în spate, **L. PROCILI**
[F]. C.p.
Ax 3; diam. 16,7 x 18,8; 3,84 g; inv. I/3512/17, (v. 14155).
S.C.N. IV, p. 451, nr. 23.
R.R.C. 379/1. Roma 80 a. Chr.

L. PROCILI F

31. Denar
Av. Capul lui Jupiter, laureat, spre dr.; în

spate, **S.C.** C.p.
Rv. Juno Sospita spre dr., ține scut în mâna st. și aruncă lance cu dr.; în față, șarpe; în spate, **L. PROCIL[I]**

F. C.p.

Ax 5; diam. 18,3 x 18,3; 4,12 g; inv. I/3512/18, (v. 14138).
S.C.N. IV, p. 451, nr. 24.
R.R.C. 379/1. Roma 80 a. Chr.

C. NAE BALB

32. Denar (tip *serratus*)
Av. Capul zeiței Venus, purtând diademă, spre dr.; în spate, **S.C.** C.p.
Rv. Victorie în trigă spre dr., ține hături cu ambele mâini; deasupra, marcă de control, **XX**; în exergă, **C. N Æ B A. B.** C.p.
Ax 11; diam. 18,2 x 19,4; 3,84 g; inv. I/3512/16, (v. 14162).
S.C.N. IV, p. 451, nr. 21.
R.R.C. 382/1 b. Roma, 79 a. Chr.

TI. CLAVD TI. F AP. N

33. Denar (tip *serratus*)
Av. Bustul Dianeî spre dr., cu arc și tolă de săgeți pe umăr, (părul strâns în *corymbus*); în față, **S.C.** Pe obraz prezintă două contramărci. C.p.
Rv. Victorie în bigă spre dr., ține ramură de palmier și hături în mâna st. și cunună în dr.; dedesubt, marcă de control, **A • X**; în exergă, **TI CLA V D. TI. F**
A. N.

Ax 7; diam. 18,4 x 19,1; 3,64 g; inv. I/3512/22, (v. 14154).
S.C.N. IV, p. 451, nr. 22.
R.R.C. 383. Roma, 79 a. Chr.

M. VOLTEI M. F.

34. Denar
Av. Capul lui Jupiter, laureat, spre dr. C.p.
Rv. Templul capitolin; dedesubt, **M. VOLTEI M. F.** C.p.
Nu dispunem de datele tehnice ale piesei deoarece a făcut parte dintr-o colecție particulară din Craiova.
S.C.N. IV, p. 451, nr. 25; D. M. G. D. p. 62, nr. 25-determinare greșită (R.R.C. 385/2).
R.R.C. 385/1. Roma, 78 a. Chr.

L. LVCRETI TRIO

35. Denar

Av. Capul lui Neptun, laureat, spre dr.; pe umăr, trident; în spate, marcă de control, **XXXII**. C.p.

Rv. Copil înaripat călărind pe delfin, spre dr.; dedesubt, [**L. LV**]**CRE**[**TI.**]
[TRIO].

C.p.

Ax 8; diam. 17,5 x 19,5; 3,87 g; inv. I/3512/7, (v. 14151).

S.C.N. IV, p. 452, nr. 26.

R.R.C. 390/2. Roma, 76 a. Chr.

C. POSTVMI AT

36. Denar

Av. Bustul drapat al zeiței Diana spre dr., pe umăr poartă arc și tolă de săgeți. C.p.

Rv. Căine fugind spre dr.; dedesubt, lance; în exergă, **C. POSTVMI**

A.

C.p.

Ax 9; diam. 18,5 x 18,6; 4,11 g; inv. I/3512/19, (v. 14142).

S.C.N. IV, p. 452, nr. 27.

R.R.C. 394/1 a. Roma, 74 a. Chr.

C. HOSIDI C.F. GETA III VIR

37. Denar

Av. Bustul Diane spre dr., drapată și purtând pe umăr arc și tolă de săgeți; în față, **GETA**; în spate, **IIIVIR**. C.p.

Rv. Mistreș spre dr., străpuns de o lance și atacat de un câine; în exergă, **C.HOSIDI**[**I C.F.**]. C.p.

Ax 7; diam. 18,1 x 18; 3,99 g; inv. I/51028.

R.R.C. 407/2. Roma, 68 a. Chr.

C. PISO L.F FRUGI

38. Denar

Av. Bustul lui Apollo, spre st.; în spate, marcă de control, un scorpion. C.p.

Rv. Călăreș cu bici spre dr.; deasupra, marcă de control; în exergă, **C. PISO L.F FRUGI**. C.p.

Ax 5; diam. 18 x 18; 3,52 g; inv. I/51029. Perforată modern.

R.R.C. 408/1 b. Roma, 67 a. Chr. Tabelul XIII, tipul cu scorpion.

M. PLAETORIVS M.F. CESTIANVS AED. CVR

39. Denar

Av. Capul lui Cybele spre dr.; în spate, partea din față a unui leu; în față, un glob; în spate, **CESTIANVS**. Cerc înodat și perlat.

Rv. Scaun curul; la st. marcă de control, un delfin; circular, **M. PLAETORIVS. AED. CVR. EX. S.C.** Cerc înodat și perlat.

Ax 5; diam. 18,1 x 20; 4,01 g; inv. I/3512/21, (v. 14144).

S.C.N. IV, p. 452, nr. 28.

R.R.C. 409/2. Roma, 67 a. Chr.

PAVLLVS LEPIDVS

40. Denar

Av. Capul voalat și diademat al Concordiei la dr.; la st. circular, **PAVLLVS. LEPIVS**, la dr., [**CO**]**NCORDIA**. C.p.

Rv. *Tropheu*; sus, **TER**; la dr., figură togată (L. Aemilius Paullus); la st., trei prizonieri (regele Perseus al Macedoniei și cei doi fii ai săi); în exergă, **PAVLLVS**. C.p.

Ax 7; diam. 18,2 x 17,5; 3,74 g; inv. I/3512/23, (v. 14143).

S.C.N. IV, p. 452, nr. 29.

R.R.C. 415. Roma, 62 a. Chr.

41. Imitație denar republican roman **L. THORIVS BALBVS**

Av. Capul barbarizat spre st. al lui Juno Sospita; circular, semne indescifrabile. C.p.

Rv. Cal spre dr.; dedesubt semne indescifrabile; în exergă, semne indescifrabile.

Ax 1; diam. 20,9 x 20,1; 3,12 g; inv. I/3512/26, (v. 14153).

S.C.N. IV, p. 452, nr. 31.

42. Imitație

Av. Două capete accolte care ar putea fi Dioscuri sau Diana? spre dr.; în față o roată. La Av. ar putea fi **C. CENSO** R.R.C. 346/1 a-f, 88 a. Chr.-capetele accolte ale lui Numa Pompilius și Antius Martius spre dr.; sau capetele accolte ale lui Honos și Virtus (cel mai probabil) pentru că are în față un fel de contramarcă-**KALENI**, **CORDI** R.R.C. 403, 70 a. Chr. Cerc din perle, grosier redat.

Rv. Mistreț spre dr. redat în forme grosiere; în exergă, diverse semne. Cel mai probabil este vorba de **M. VOLTEI M.F** - R.R.C. 385/2, 78 a. Chr., adică mistrețul erymanthian spre dr. și cu exergă. Cerc din perle, grosier redat.

Ax 5; diam. 20,4 x 19,4; 4,17 g; inv. I/3512/24, (v. 14149).

S.C.N. IV, p. 452, nr. 32.

43. Imitație

Av. Capul Romei cu coif spre dr. redată cu trăsături ceva mai grosiere; în spate, legendă inteligibilă.

Rv. Victorie în quadrigă?, ține hăturile cu mâna st. și o cunună în mâna dr.; circular o cunună grosier redată.

Ax 5; diam. 17,4 x 16,5; 3,25 g; inv. I/3512/25, (v. 14147).

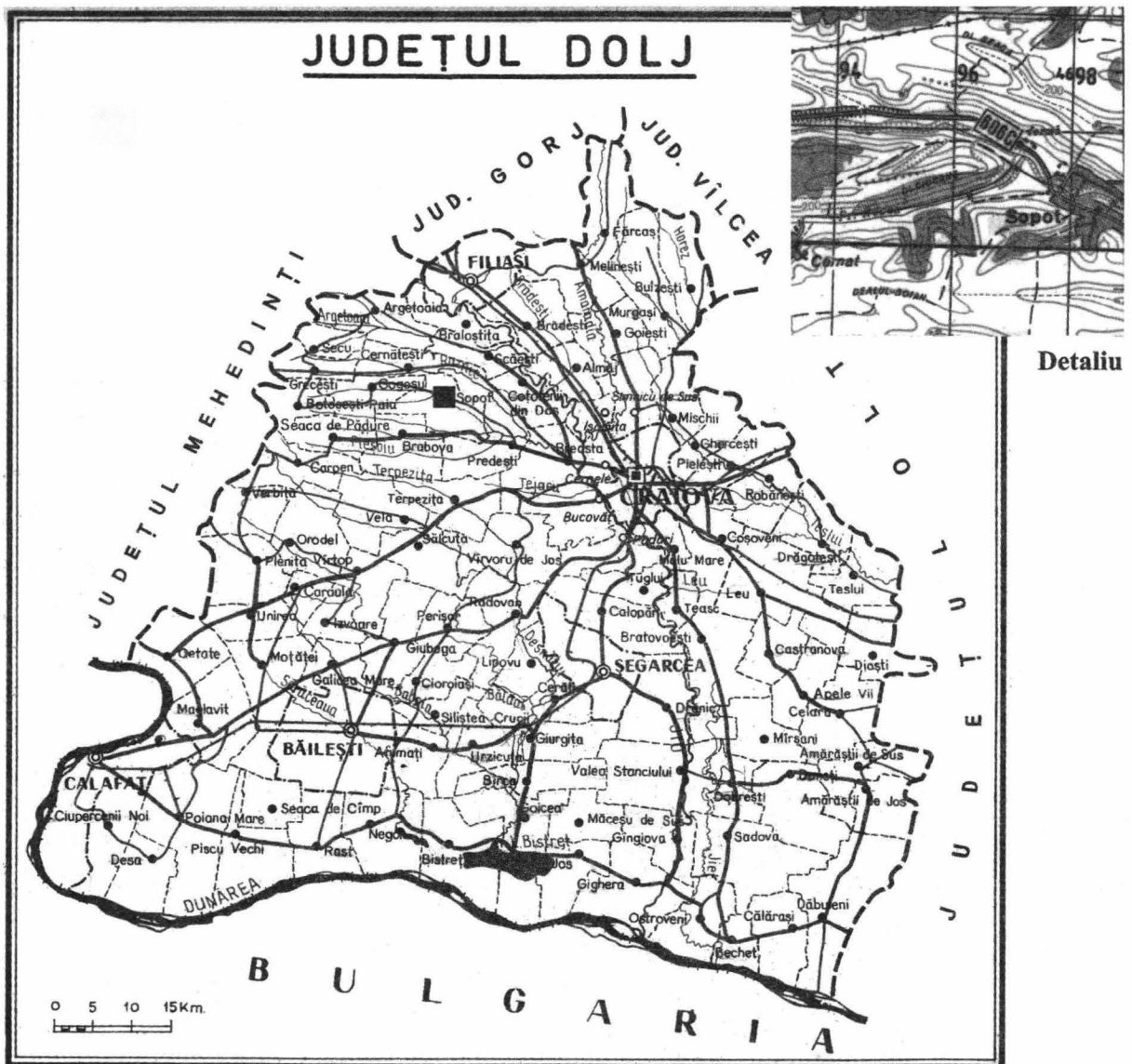
S.C.N. IV, p. 452, nr. 30.

44. Imitație

Av. Capul Romei cu coif spre dr., redat foarte bine. C.p.

Rv. Victorie grosier redată în quadrigă spre dr.; sub picioarele cailor, **D**; în exergă, diverse litere fără sens. C.p.

Ax 7; diam. 21,3 x 21,5; 6,24 g; inv. I/51018

■ Locul de descoperire a tezaurului

1

2

3

4

5

6

7

8

9

12

13

14

15

17

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

35

36

37

38

39

40

41

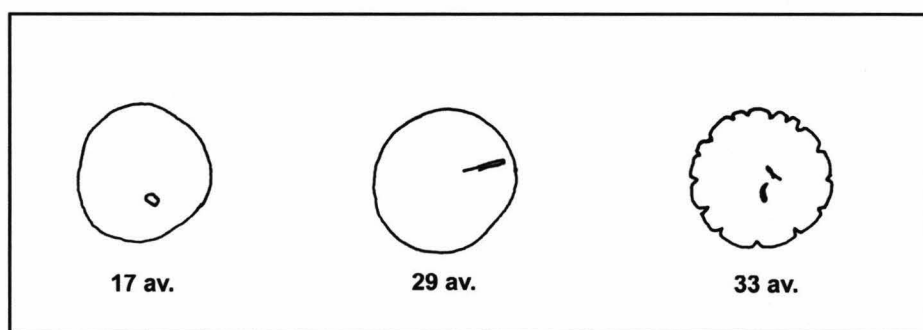
42

43

44

Ponsoane și grafitti de pe denarii din tezaurul de la Sopot.